

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
V-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
V-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KORPORATIV BOSHQARUVDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY TAHLILI.....	12
I. R. Berdikulova	
TEKSTIL SANOATIDA SUV ISTE'MOLI VA QAYTA ISHLASH ULUSHI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: 20 DAVLAT MISOLIDA KORRELYATSIIYA VA K-MEANS KLASTER TAHLILI.....	16
Zayniyev Diyorbek Zokir o'g'li	
Turobova Hulkar Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA BIZNES BIRLASHUVLARINI HISOBGA OLISHNI MHXS (IFRS) 3 ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	24
Davletov Ikrom Raximberganovich	
VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH TARTIBI.....	33
Jo'rayev Dilshod Xudoyqulovich	
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ	38
Абдуллаева М.Б.	
AGROSANOAT MAJMUASIDA INTEGRATSION TUZILMALARNING ISTIQBOLLI SHAKLLARINING NAZARIY ASOSLARI.....	44
Murodov Sherzodbek Murod o'g'li	
RESPUBLIKADA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING BOZOR MEXANIZMI.....	51
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA KO'MAKLASHISH.....	55
Niyozov Zuxur Davronovich	
Yarlaqabov Faxriddin Baxodir o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОТЧЕТА О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ КОМПАНИИ В СООТВЕТСТВИИ С ТРЕБОВАНИЯМИ МСФО	58
Худойкулова Дилора Дилмуродовна	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSIYALARI TARKIBI VA ULARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINING IQTISODIY TAHLILI.....	64
Karimova Saodatxon Ulug'bek qizi	
XALQARO MOLIVAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA MUVOFIQ JORIY AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	71
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
DAVLAT TOMONIDAN TURIZM SOHASINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	77
Karimova Dilafruz Sadridin qizi	
МЕТОДЫ АНАЛИЗА ЦИФРОВИЗАЦИИ В РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	82
Ахмедова(Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
AHOLI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARI VA XORIJIY TAJRIBA TAHLILI	89
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
Nematjonova Risolatxon Dilshodbek qizi	
JANUBIY KOREYA TAJRIBASIDA CHIQINDILARNI BOSHQARISHDA EPR TIZIMI VA RAQAMLI YECHIMLARINING O'RNI	94
Otarbayev Zamir Zairovich	

SANOAT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI INVESTISIYALAR ASOSIDA OSHIRISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI	100
Urazaliyev Bekzod Sultanbayevich	
ЦИФРОВЫЕ НАВЫКИ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЖЕНСКИХ КАДРОВ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	107
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
TURIZM SUG'URTASI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	113
Хо'jamov Akbar Bahriddinovich	
KELAJAKDAGI GLOBAL VA MINTAQAVIY IQLIM O'ZGARISHI HAMDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ZARURIYATI.....	118
Djumayev Askar Xaydarovich	
SAMARQAND VILOYATI UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA RESURSLARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGI.....	123
Erdonov Muhammadamin Erdon o'g'li	
Qahhorova Nargiza Qahramonovna	
Rafiqjonov Damir Raxim o'g'li	
Jamilov Firdavs Otabek o'g'li	
ПУТИ РАСШИРЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИИ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ	129
Норкулов Хабибулло	
Абдурасулова Шахзода	
Бахриддинов Дилшодбек	
NATIV BRENDING VOSITASI SIFATIDA UGC VA EGC: GLOBAL TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON BOZORIGA MOSLASHUV	135
Yuldasheva Mahliyo Baxtiyor qizi	
SOLIQ TO'LOVCHILARGA XIZMAT KO'RSATISHDA RAQAMLASHTIRISH ORQALI SOLIQ MA'MURCHILIGINING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	138
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ И ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРИ УПРАВЛЕНИИ БИЗНЕС-ПРОЦЕССАМИ	147
Джуманов А.А.	
BANK SEKTORIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XARAJAT SAMARADORLIGI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	157
Masharipova Durdona Ulug'bekovna	
РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	164
Джуманов А.А.	
DAVLAT XARIDLARIDA SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN NARXLAR MODULINI JORIY ETISH: KORRUPSIYAGA QARSHI KOMPLAYENS, HISOBDORLIK VA RAQOBATNI KUCHAYTIRISH YO'NALISHLARI.....	174
Rahmanov Furqat Temirovich	
АНАЛИЗ НА ОСНОВЕ МОДЕЛИ АЛЬТМАНА ПРИ ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISHNINZ ZAMONAVIY MODELLARI VA KOMPLAYENSNAZORAT TIZIMINI RIVOJLANTIRISH	186
Fayziyev Sherzod Djunaydilloyevich	
SUN'IY INTELLEKTNING MEHNAT UNUMDORLIGI VA MOBILIGIGA TA'SIRI.....	192
Shakarov Zafar Gafforovich	

URGUT ERKIN IQTISODIY ZONASIDA SANOAT TARMOQLARINI KLASTERLASH SAMARADORLIGINING TAHLILI	198
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich	
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li	
Uzoqov Rafiq O'lmas o'g'li	
INFRATUZILMA INVESTITSİYALARINING AHOLI FAROVONLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA HUDUDIY XUSUSIYATLARI	204
Jiyanov Laziz Najimovich	
«ЗЕЛЁНОЕ» ВОДОСНАБЖЕНИЕ В ЗАСУШЛИВЫХ РЕГИОНАХ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	210
Курбанова Дилфуза Махсудовна	
TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIKPSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	217
Karimova Feruza Xamidullayevna	
PAXTACHILIKDA ZAMONAVIY AGROTEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA EKOLOGIK MUVOZANAT TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMI.....	221
Ishniyazov Zoxid Normamatovich	
FUQAROLAR MUHOJIRLARI MA'LUMOTLARI ASOSIDA HUDUDLARNING IJTIMOIIYIQTISODIY RIVOJLANISH DARAJASINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	226
Inomov Daniyar Valijonovich	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA QIMMATLI QOG'OZLAR BILAN OPERATSIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH: HOLAT TAHLILI VA TAVSIYALAR.....	232
Niyozov Zuhur Davronovich	
Xolmurotov Sardor	
Haydaraliyev Avaz	
YAQIN SHARQDA TURIZM EKSPORTI STRATEGIYALARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI: BAA VA SAUDIYA ARABISTONI TAJRIBASI ASOSIDA QIYOSIY TAHLIL	238
Tolibova Aziza To'lqin qizi	
BANKLARDA IJARA MUOMALALARINI TARTIBGA SOLUVCHI ME'YORIY - HUQUQIY ASOSLAR VA XALQARO STANDARTLAR.....	243
Sativaldiyeva Gulchexra Xudayberdiyevna	
QURILISH MATERIALLARI KORXONALARIDA STRATEGIK RISK-MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	247
Masharipova Sevara	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	251
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
Muhammadjonova Iroda Bahodir qizi	
BALIQCILIK TARMOG'INI INTENSIV RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	256
Iskandar Yunusov	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI: AGROEKOLOGIK VA IJTIMOIIYIQTISODIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI	262
Mirzanov Berdak Joldasbeviç	
RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNING IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINI OPTIMALLASHTIRISH MEKANIZMLARIGA TA'SIRI	268
A'zamxo'jayeva Nihol	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI: METODOLOGIYA VA TAKOMILLASHTIRISH	273
Aysachev Abdulfotix Abdulfaizovich	

O'ZBEKISTONDA XIZMATLAR EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	278
Ruziyeva Nigina Baxtiyorovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA TA'LIM TIZIMIDA OLIB BORILGAN ISLOHOTLAR (MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMI MISOLIDA)	284
G.A. Norbo'tayeva	
YASHIL MARKETING VA ESG INTEGRATSIYASI: STATISTIK TAHLIL VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	288
Charos G'ayratova	
РАЗВИТИЕ ЦИФРОВЫХ СИСТЕМ И ОБЗОР ИНСТРУМЕНТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	294
Джуманов, А.А.	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDI INVESTITSIYALARNI JALB QILISH — IQTISODIY TARAQQIYOTNING MUHIM OMILI.....	303
Bayitova Rohatoy Bahrom qizi	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHILARNI SUG'URTA MEKANIZMLARI ORQALI MOLIYALASH MASALALARI	307
Xakimov Zafar Ibragimovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGI ORQALI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING BARQAROR FAOLIYAT YURITISHINI TA'MINLASH MUAMMOLARI.....	314
Ahrorqulov Jonibek Otabek o'g'li	
FOOD PRICE VOLATILITY AND ITS EFFECTS ON LOW-INCOME HOUSEHOLDS	320
Rakhmatova Mukhlisa Dilshod qizi	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI.....	327
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	
MHS VA XUSUSIY SEKTOR KREDITLARI: MAMLAKATLARARO EMPIRIK TAHLIL.....	331
Davronbek Matyakubovich Matkarimov	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM XIZMATLARINI TASHKIL ETISHNING ZARURATI.....	336
Xasanova Yulduz Kayumovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ALOQA KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	340
Saidqosimova Umida Ibragimovna	
PROSPECTS FOR DEVELOPING BROKERAGE AND UNDERWRITING ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN.....	345
Niyozov Zukhur	
Barnoyev Mirfayoz	
Yadgarov Avaz	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION: A GLOBAL REVIEW OF AI-POWERED TEACHING AND LEARNING	349
Begzod Nishanov	
BULUTLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ELEKTRON TA'LIM RESURSLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	356
Raxim Matniyazov	
Umar Asrayev	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ.....	367
Зугурова Зилола Дамировна	

EKOLOGIK NIZOLARNI HAL ETISHDA SUD AMALIYOTINING O'RNI: XALQARO TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUV	371
Gapparov Sarvar Xolmurodovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДЕНЕЖНЫЕ ПЕРЕВОДЫ КАК ФИНАНСОВЫЙ РЕСУРС УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ	375
Гимранова О. Б.	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASI TAHLILI (2010–2025-yillar)	383
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
MINTAQADA TABIIY KAPITALNI JAMG'ARISH SAMARADORLIGINI INTEGRAL INDEKS ASOSIDA BAHOLASH VA HUDUDLARNI TABAQALASHTIRISH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	388
Raximov Faxriddin Shavkatovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SOLIQ TO'LOVCHILAR XULQ-ATVORINI MODELASHTIRISH: INSTITUTSIONAL VA BIXEVIORISTIK YONDASHUVLARNING INTEGRATSIYASI	393
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIDA RAQAMLI XIZMATLAR BOZORI: JORIY HOLAT, TENDENSIYALAR VA XALQARO TAJRIBA	398
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
KORXONALAR EKSPORT FAOLIYATINI BOSHQARISHDA INNOVATSION MOLIYAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	403
To'rayeva Yulduz Shamsiddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	410
Islomov Shuhrat Marufjonovich	
Eshquvvatova Nodira Abdullayevna	
METHODOLOGICAL APPROACHES TO ENHANCING PROFESSIONAL COMMUNICATION SKILLS OF FUTURE TEACHERS IN A DIGITAL LEARNING ENVIRONMENT	416
Dilnoza Jorayevna Kuvatova	
MINTAQAVIY TURIZM RESURLARINING TASNIFI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI (SAMARQAND, BUXORO VA XORAZM VILOYATLARI MISOLIDA)	420
Sharipov Shahriyor Shamsiddin o'g'li	
O'ZBEK VA INGLIZ TILSHUNOSLIKLARIDAGI SUBYEKT VA PREDIKAT PARADIGMASI, ULARNING UMUMIY VA XUSUSIY JIHLTLARI	423
Azamova Gulruh Akbar qizi	
BUXORODA TURISTLAR XAVFSIZLIGI: TURISTLARNING XAVFSIZLIK HISSI VA MUAMMOLAR TAHLILI	428
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Davronova Durdona Akobirovna	
BUXORO VILOYATIDA EKOLOGIK VA MADANIY TURIZMNI INTEGRATSIYALASHGAN YO'NALISHLARINI RIVOJLANTIRISH: BARQAROR RIVOJLANISH METODLARI VA ISTIQBOLLARI	436
Xayrullayeva Nilufarbegim Nematullo qizi	
РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ПРИВЛЕЧЕНИИ ИСТОЧНИКОВ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ	445
Хашимова Н. А.	
QASHQADARYO VILOYATI AHOLISINI IJTIMOY HIMOYA QILISH TIZIMINING STATISTIK TAHLILI	454
M.Sh. Raximova	

O'ZBEKISTON SHAROITIDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI RIVOJLANISHI HAMDA QONUNIY QO'LLAB-QUVVATLANISHI.....	458
Raimbayev Azim Sultonovich	
Bolbekova Iroda Quvandiq qizi	
MHXS GA MUVOFIQ FOIZLAR, SOLIQLARNI TO'LAGUNGA QADAR OLINGAN FOYDANI HISOBGA OLISH MASALALARI.....	466
Amir Xudaykulov	
SUN'YI INTELLEKT INTEGRATSIYASI SHAROITIDA INSON KAPITALINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING KONSEPTUAL-EKONOMETRIK MODELİ.....	470
Dilmonov Quḍrat Baxtiyorovich	
THE DIGITAL GASTRONOME: HOW TECHNOLOGY CONNECTS TOURISTS, RESTAURANTS, AND THE TECH EMPIRE.....	479
Freshta Qauomy	
BUXORO VILOYATINI IJTIMOIIYIQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING AHAMIYATI.....	481
Kudratov Muhammad Rustamovich	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ПОМОЩИ И ПОДДЕРЖКИ В РЕГИОНЕ.....	487
Рахимова Мадина Шуҳрат кизи	
THE DIGITAL ECONOMY AND ITS IMPACT ON THE LABOUR MARKET AND EMPLOYMENT IN THE REGIONS OF UZBEKISTAN: PANEL DATA ANALYSIS.....	493
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
MINTAQADA QURILISH SOHASINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	500
Aminov Sardorbek Sanjarbekovich	
QURILISHDA KICHIK VA YIRIK BIZNES SUBYEKTLARI INTEGRATSIYASINING SINERGETIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA PROGNOZLASHTIRISH.....	504
Axmedova Nilufar Shuxratovna	
YASHIL INVESTITSIYALARNING NAZARIYUSLUBIY ASOSLARI: TUSHUNCHA, EVOLYUTSIYA VA TASNIF MASALALARI.....	509
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ УСТОЙЧИВОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ ДО 2030 ГОДА: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ.....	518
Файзиева Сайёра Кудратовна	
ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ЦИФРОВЫХ ПЛАТЕЖЕЙ.....	526
Бабаева Г.Я.	
NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDAGI MONOPREDIKATIV SINTAKTIK QURILMALAR.....	534
Jabbarov Abdug'afur Abdug'aniyevich	
WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SUPPORT FOR BUSINESS ENTITIES BY COMMERCIAL BANKS.....	538
Abror Boshlarovich Inobatov	
YASHIL MARKETING KONSEPSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA ESG TAMOYILLARI VA ISO 50001 ENERGETIKA MENEJMENTI TIZIMINING INTEGRATSIYASI.....	548
K.A. Xaydarova	

YASHIL MARKETING KONSEPSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA ESG TAMOYILLARI VA ISO 50001 ENERGETIKA MENEJMENTI TIZIMINING INTEGRATSIYASI

K.A. Xaydarova

Toshkent kimyo-texnologiya instituti, v.b. dotsenti

E-mail: xaydarova.kamola1983@gmail.com

ORCID: 0009-0007-9179-9039

Annotatsiya. Bugungi kunda korxonalarda barqaror rivojlanishni ta'minlash, energiya resurslaridan samarali foydalanish va ekologik mas'uliyatni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Iqlim o'zgarishi hamda yashil mahsulotlarga bo'lgan talabning ortishi marketing faoliyatida yangi yondashuvlarni talab etadi. Shu sharoitda ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining integratsiyasi korxonalarining ekologik hamda energetik samaradorligini oshirish, raqobatbardoshligini mustahkamlash va yashil brend imijini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur maqolada ESG va ISO 50001 integratsiyasiga asoslangan yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishning konseptual modeli taklif etilgan bo'lib, u energiya samaradorligi, ekologik va ijtimoiy ko'rsatkichlarni marketing strategiyalari bilan uyg'unlashtirishga yo'naltirilgan. Ushbu model korxonalarining barqaror rivojlanishini ta'minlash, iste'molchilar ishonchini mustahkamlash va brend qiymatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: yashil marketing, ESG tamoyillari, ISO 50001, energetika menejmenti, barqaror rivojlanish, energiya samaradorligi, yashil brend, marketing strategiyasi, ekologik mas'uliyat, korporativ boshqaruv, yashil iqtisodiyot.

Аннотация. В современных условиях обеспечение устойчивого развития предприятий, эффективное использование энергетических ресурсов и усиление экологической ответственности приобретают особую актуальность. Изменение климата и рост спроса на экологически безопасную и энергоэффективную продукцию требуют внедрения новых подходов в маркетинговую деятельность. В этой связи интеграция принципов ESG и системы энергетического менеджмента ISO 50001 выступает важным фактором повышения экологической и энергетической эффективности предприятий, укрепления их конкурентоспособности и формирования «зелёного» имиджа бренда.

В данной статье предложена концептуальная модель развития зелёного маркетинга на основе интеграции ESG и ISO 50001, направленная на согласование энергетических, экологических и социальных показателей с маркетинговыми стратегиями. Модель способствует устойчивому развитию предприятий, повышению доверия потребителей и росту ценности бренда.

Ключевые слова: зелёный маркетинг, принципы ESG, ISO 50001, энергетический менеджмент, устойчивое развитие, энергоэффективность, зелёный бренд, маркетинговая стратегия, экологическая ответственность, корпоративное управление, зелёная экономика.

Abstract. In today's context, ensuring sustainable development of enterprises, the efficient use of energy resources, and strengthening environmental responsibility have become increasingly important. Climate change and the growing demand for environmentally friendly and energy-efficient products require the adoption of new approaches in marketing activities. In this regard, the integration of ESG principles and the ISO 50001 Energy Management System serves as an important factor in improving the environmental and energy efficiency of enterprises, strengthening their competitiveness, and shaping a green brand image.

This article proposes a conceptual model for the development of green marketing based on the integration of ESG principles and ISO 50001. The model is aimed at aligning energy, environmental, and social indicators with marketing strategies. It contributes to the sustainable development of enterprises, enhances consumer trust, and increases brand value.

Keywords: green marketing, ESG principles, ISO 50001, energy management, sustainable development, energy efficiency, green brand, marketing strategy, environmental responsibility, corporate governance, green economy.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Iqlim o'zgarishi, energiya resurslari narxlarining oshishi, uglerod emissiyasini qisqartirish zarurati va iste'molchilarning ekologik mas'uliyatli mahsulotlarga bo'lgan talabining ortib borishi korxonalar oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Bunday sharoitda an'anaviy marketing yondashuvlaridan barqaror va ijtimoiy mas'uliyatli marketing konsepsiyalariga o'tish, xususan, yashil marketing (green marketing) tamoyillarini amaliyotga keng joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda korxonalarining raqobatbardoshligi nafaqat mahsulot sifati va narx siyosatiga, balki ekologik hamda ijtimoiy mas'uliyat tamoyillarini o'z faoliyatiga qanchalik samarali integratsiya qilganligiga ham bog'liq bo'lib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari korxonalarining ekologik, ijtimoiy va boshqaruv faoliyatini baholashning muhim mezoniga aylanib, investorlar, iste'molchilar va boshqa manfaatdor tomonlar e'tiborini tobora ko'proq jalb etmoqda. Ayniqsa, ekologik barqarorlik va energiya samaradorligi masalalari ESG konsepsiyasining asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Korxonalarda energiya resurslaridan samarali foydalanish va energiya sarfini tizimli boshqarishning xalqaro e'tirof etilgan vositasi sifatida ISO 50001 energetika menejmenti tizimi muhim o'rin tutadi. Mazkur standart energiya iste'molini monitoring qilish, energiya samaradorligini uzluksiz oshirish, energiya xarajatlarini optimallashtirish hamda ishlab chiqarishning ekologik ta'sirini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ISO 50001 talablari va ESG tamoyillarining uyg'unlashuvi korxonalariga barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish, yashil transformatsiyani jadallashtirish hamda ekologik mas'uliyatga asoslangan marketing strategiyalarini shakllantirish imkonini beradi.

Zamonaviy marketing konsepsiyalarida yashil marketing nafaqat ekologik toza mahsulotlarni bozorga taklif etishni, balki korxonalar faoliyatining barcha bosqichlarida resurslardan samarali foydalanish, uglerod izini kamaytirish, ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirish va iste'molchilar bilan barqaror munosabatlarni rivojlantirishni ham nazarda tutadi. Shu bilan birga, ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimini yashil marketing strategiyalariga integratsiyalash bo'yicha metodologik yondashuvlarni yanada takomillashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Bu esa korxonalarining ekologik va energetik ustunliklarini marketing vositalari orqali yanada samarali namoyon etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishda ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining o'zaro integratsiyasining nazariy hamda metodologik asoslarini tadqiq etish, shuningdek, ularni korxonalar marketing faoliyatiga tatbiq etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari korxonalarining marketing strategiyalarini takomillashtirish, yashil brend imijini shakllantirish, iste'molchilar ishonchini mustahkamlash, xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirish hamda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga xizmat qiladi. Tadqiqotning ilmiy va amaliy ahamiyati ESG tamoyillari, energiya menejmenti va yashil marketingning integratsiyalashgan modelini shakllantirish orqali korxonalar faoliyati samaradorligini oshirish hamda yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish imkoniyatlari bilan belgilanadi.

Energiya menejmenti tizimlarini xalqaro miqyosda yagona yondashuv asosida tashkil etish va boshqarishda ISO 50001 standarti muhim me'yoriy asos vazifasini bajaradi. Mazkur standart tashkilotlarda energiya iste'molini rejalashtirish, monitoring qilish, tahlil etish va doimiy takomillashtirish jarayonlarini tizimli ravishda yo'lga qo'yishga xizmat qiladi. ISO 50001 standarti PDCA (Plan-Do-Check-Act) sikliga asoslangan bo'lib, energiya ko'rsatkichlarini muntazam baholash, energiya maqsadlarini belgilash, energiya natijadorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish va ularning samaradorligini nazorat qilish imkonini beradi. Natijada korxonalarda energiya sarfini kamaytirish, energiya yo'qotishlarini aniqlash, resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish hamda ekologik yuklamani pasaytirish uchun mustahkam amaliy zamin yaratiladi.

Zamonaviy sanoat tizimlarining murakkablashuvi, texnologik jarayonlarning ko'p omilliligi va energiya oqimlarining dinamik xususiyatlari energiya menejmenti jarayonlarini yanada takomillashtirishni talab etmoqda. Bunday sharoitda raqamli texnologiyalarni energiya boshqaruviga integratsiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, aqlli hisoblagichlar, IoT sensorlari, bulutli ma'lumotlar bazalari, katta hajmdagi ma'lumotlar tahlili va sun'iy intellekt algoritmlari energiya iste'molini real vaqt rejimida kuzatish, tahlil qilish hamda optimallashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Raqamli energiya menejmenti tizimlari energiya ko'rsatkichlarini qayd etish bilan bir qatorda ularni prognozlash, og'ishlarni aniqlash, yo'qotishlar manbalarini belgilash va boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslashga xizmat qilishi bilan alohida ahamiyatga ega.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, energiya menejmenti tizimlarini joriy etish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar amalga oshirilgan. Shu bilan birga, ISO 50001 standartini raqamli boshqaruv vositalari bilan integratsiyalashgan holda yashil iqtisodiyot tamoyillari bilan bog'liq tarzda kompleks o'rganish yo'nalishi

istiqboli tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, energiya, iqtisodiy va ekologik ko'rsatkichlarni yagona axborot-boshqaruv modelida birlashtirish, ularning o'zaro bog'liqligini ochib berish hamda boshqaruv qarorlarini raqamli tahlil asosida asoslashga qaratilgan metodologik yondashuvlarni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, ISO 50001 asosida raqamli energiya menejmenti tizimlari orqali yashil iqtisodiyotga o'tishni ta'minlashga qaratilgan konseptual modelni ishlab chiqish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Barqaror rivojlanish, energiya samaradorligi va ekologik mas'uliyat masalalari so'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Xususan, ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimi korxonalarining barqaror rivojlanishini ta'minlash, energiya resurslaridan samarali foydalanish hamda ekologik va ijtimoiy natijadorlikni oshirishning muhim vositalari sifatida e'tirof etilmoqda.

Energetika menejmenti tizimlarini joriy etish va rivojlantirish masalalari xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. ISO 50004:2020 standartida ISO 50001 energetika menejmenti tizimini joriy etish, qo'llab-quvvatlash va doimiy takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Ushbu standart energiya natijadorligini baholash, energiya maqsadlarini belgilash va energiya iste'molini tizimli boshqarishning metodik asoslarini shakllantiradi.

D.O. Skobelev va M.V. Stepanova energiya menejmentining zamonaviy yondashuvlarini tahlil qilib, sanoat korxonalarida energiya iste'molini boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy jihatlarini yoritgan. Mualliflar energiya samaradorligini oshirish korxonalarining xarajatlarini kamaytirish va raqobatbardoshligini kuchaytirishning muhim omili ekanligini ta'kidlaydilar. V.S. Gorbunova va E.Yu. Puzina tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda Rossiya sanoat korxonalarida energetika menejmenti tizimlarini joriy etish natijasida energiya xarajatlari qisqarishi va ishlab chiqarish samaradorligi ortishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

V.Yu. Konyuxov, T.A. Oparina va She Son Gun energiya menejmentini energiya tejashning samarali tizimi sifatida baholab, uni joriy etish jarayonida uchraydigan tashkiliy va texnologik omillarni tahlil qilganlar. Tadqiqotchilar energiya menejmenti tizimining muvaffaqiyati korxonalarda monitoring, nazorat va boshqaruv mexanizmlarining samarali tashkil etilishiga bog'liqligini qayd etadilar.

O'zbekistonlik olimlar G'.G'. Boboyev va N.A. Inatova tomonidan ISO 50001 xalqaro standartini mamlakat energetika tizimiga integratsiya qilish masalalari tadqiq etilgan. Mualliflar energiya menejmenti tizimlarini ishlab chiqarish korxonalarida joriy etish energiya samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va energiya xarajatlarini optimallashtirishga xizmat qilishini asoslab berganlar. Shuningdek, ularning keyingi tadqiqotlarida energiya menejmenti tizimlarining ishlab chiqarish korxonalaridagi amaliy natijalari va energiya tejamkorlikka ta'siri yoritilgan.

Yashil marketing va barqaror rivojlanish masalalari marketing nazariyasida alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllanib bormoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda yashil marketing ekologik xavfsiz mahsulotlar ishlab chiqarish, iste'molchilarning ekologik ehtiyojlarini qondirish hamda korxonaning ijtimoiy va ekologik mas'uliyatini namoyon etuvchi marketing konsepsiyasi sifatida talqin qilinadi. Xaydarova K. va Umaraliyev A. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda yashil iqtisodiyot sharoitida korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda ekologik omillar va innovatsion boshqaruv mexanizmlarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, Xaydarova K. va hammualliflar tomonidan marketing strategiyalarining samaradorligini oshirish, differensiyalashgan marketing yondashuvlari hamda raqamli iqtisodiyot sharoitida marketing tadqiqotlarini boshqarish masalalari tadqiq qilingan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, energiya menejmenti tizimlari, ESG tamoyillari va yashil marketing bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud. Biroq ESG tamoyillari hamda ISO 50001 energetika menejmenti tizimini yagona metodologik platformada integratsiyalash orqali yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirish masalasi qo'shimcha ilmiy tadqiqotlarni talab etadi. Ayniqsa, energiya samaradorligi ko'rsatkichlari, ESG indikatorlari va marketing natijalarini o'zaro bog'liq holda baholashga qaratilgan integratsiyalashgan modellarni ishlab chiqish bo'yicha ilmiy izlanishlarni yanada kengaytirish maqsadga muvofiq.

Shu sababli mazkur tadqiqot ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining o'zaro integratsiyasi asosida yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslarini takomillashtirishga qaratilgan bo'lib, ushbu yo'nalishdagi mavjud ilmiy bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi.

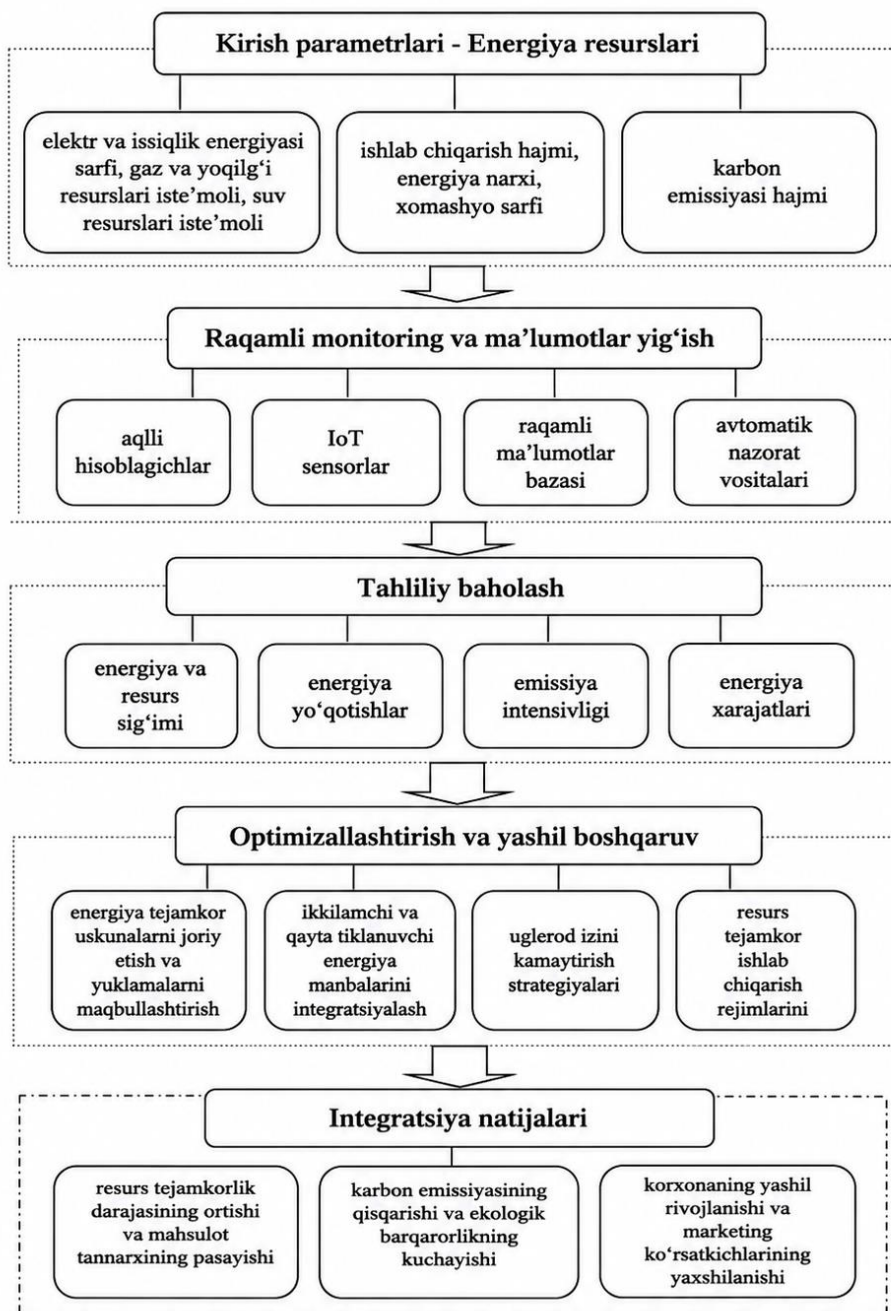
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishda ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari hamda ISO 50001 energetika menejmenti tizimining integratsiyalashuv imkoniyatlari o'rganildi. Tadqiqotning metodologik asosini energiya va resurslardan foydalanish ko'rsatkichlarini yig'ish,

ekologik, ijtimoiy va boshqaruv omillarini baholash, ularni raqamli monitoring vositalari yordamida qayd etish, tahlil qilish, marketing qarorlarini shakllantirish hamda yakuniy natijalarni iqtisodiy, ekologik va bozor ko'rsatkichlari asosida aniqlashga yo'naltirilgan integratsiyalashgan yondashuv tashkil etadi.

Ushbu yondashuv doirasida taklif etilgan model korxonani energiya, resurs, ekologik, ijtimoiy, axborot va marketing oqimlari o'zaro uzviy bog'langan murakkab tizim sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi (1-rasm).

1-rasm. Yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishda ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining integratsiyalashgan modeli¹

Mazkur tadqiqotda korxonada faoliyatini tavsiflovchi kirish ma'lumotlari sifatida elektr energiyasi sarfi, issiqlik energiyasi iste'moli, gaz va yoqilg'i resurslari hajmi, suv va xomashyo sarfi, ishlab chiqarish hajmi, energiya tariflari, karbon emissiyasi ko'rsatkichlari, ESG indikatorlari, iste'molchilar talabi, ekologik xavfsiz mahsulotlarga

1 Manba: tadqiqot natijalari asosida mualliflar tomonidan ishlab chiqilgan.

bo'lgan ehtiyoj hamda marketing kommunikatsiyalari samaradorligi qabul qilinadi. Ushbu parametrlar korxonada faoliyatining energiya yuklamasi, ekologik ta'siri, ijtimoiy mas'uliyati va bozor salohiyatini tavsiflovchi asosiy axborot manbalari sifatida qaraladi.

Tadqiqotda foydalanilgan materiallar tarkibiga birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlar kiritildi. Birlamchi ma'lumotlar ishlab chiqarish jarayonlarida energiya va resurslar sarfini qayd etuvchi o'lchov vositalari, hisoblagichlar, texnologik kuzatish jadvallari, energiya balanslari, ESG hisobotlari, iste'molchilar so'rovlari hamda marketing faoliyati natijalari asosida shakllantirildi. Ikkilamchi ma'lumotlar sifatida ISO 50001 standarti talablari, ESG mezonlari, energiya menejmenti tizimiga oid me'yoriy hujjatlar, energiya samaradorligini baholash metodikalari, shuningdek, yashil marketing va barqaror rivojlanishga oid ilmiy-uslubiy manbalardan foydalanildi. Natijada ma'lumotlar bazasi texnik, iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy va marketing ko'rsatkichlarini qamrab olgan holda shakllantirildi.

Tadqiqot jarayonida dastlab korxonada faoliyatiga ta'sir etuvchi energiya va resurs oqimlari, ESG komponentlari hamda marketing kommunikatsiyalari o'rtasidagi bog'liqliklar tizimli yondashuv asosida identifikatsiya qilindi. Bunda ishlab chiqarishning alohida texnologik bo'g'inlari bo'yicha energiya iste'moli, resurslardan foydalanish darajasi, chiqindi va emissiya manbalari, ijtimoiy mas'uliyat ko'rsatkichlari hamda korporativ boshqaruv mexanizmlari tahlil qilindi. Mazkur bosqich korxonaning energetik va ekologik salohiyatini yashil marketing ustunliklariga aylantirish uchun zarur bo'lgan axborot maydonini shakllantirishga xizmat qildi.

Raqamli monitoringni tashkil etishda aqlli hisoblagichlar, IoT sensorlari, avtomatik nazorat qurilmalari, ESG hisobot tizimlari va raqamli ma'lumotlar bazalari asosida ishlovchi axborot oqimi konsepsiyasi qo'llanildi. Ushbu vositalar yordamida energiya va resurslar iste'moli, karbon emissiyasi, ekologik hamda ijtimoiy ko'rsatkichlarga oid ma'lumotlarni real vaqt rejimiga yaqin sharoitda qayd etish, ularni markazlashtirilgan bazada saqlash va qayta ishlash imkoniyati yaratildi. Mazkur yondashuv ma'lumotlarning davriy hisobot shaklida emas, balki uzluksiz monitoring rejimida shakllanishini nazarda tutadi. Natijada model doirasida ishlab chiqarish ko'rsatkichlari, energiya sarfi, ESG mezonlari va marketing natijalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklarni aniqlash hamda korxonaning yashil brend imijini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillarni baholash imkoniyati yaratildi.

Tadqiqot metodlari sifatida tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, ekspert baholash, kontent-tahlil, statistik guruhlash va integratsiyalashgan yondashuv usullaridan foydalanildi. Ushbu metodlar asosida ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining o'zaro integratsiyasi yashil marketing strategiyalarini takomillashtirish, iste'molchilar ishonchini oshirish, ekologik mas'uliyatni kuchaytirish va korxonalarining uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlash nuqtai nazaridan baholandi. Natijada energiya samaradorligi, ekologik barqarorlik va marketing samaradorligini o'zaro uyg'unlashtiruvchi konseptual model ishlab chiqildi.

Tahliliy baholash bosqichida energiya va resurslardan foydalanish samaradorligini aniqlash maqsadida ko'rsatkichlar tizimi shakllantirildi. Mahsulot birligiga to'g'ri keladigan energiya sarfini aniqlash uchun energiya sig'imi ko'rsatkichi qo'llanildi.

$$E_s = \frac{E}{Q}$$

bu yerda:

E_s — mahsulot birligining energiya sig'imi;

E — jami energiya sarfi;

Q — ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi.

Mazkur ko'rsatkich ishlab chiqarishning energiya jihatidan qanchalik tejamkor tashkil etilganligini baholash imkonini beradi. E_s qiymatining pasayishi energiya menejmenti choralarining ijobiy natijalarini aks ettiradi. Resurslardan foydalanish samaradorligini aniqlash uchun resurs sig'imi ko'rsatkichi qabul qilindi:

$$R_s = \frac{R}{Q}$$

bu yerda:

R_s — mahsulot birligining resurs sig'imi;

R — jami resurs sarfi;

Q — ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi.

Yuqorida keltirilgan ko'rsatkich xomashyo, suv yoki boshqa ishlab chiqarish resurslarining mahsulot hajmiga nisbatan sarfini baholashga xizmat qiladi. U ishlab chiqarishning resurs tejamkorligi darajasini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Energiya menejmenti joriy etilgandan keyingi natijadorlikni aniqlash uchun energiya tejalihi darajasi quyidagi ifoda yordamida baholandi:

$$K_e = \frac{E_0 - E_1}{E_0}$$

bu yerda:

K_e — energiya tejallishi koeffitsiyenti;

E_0 — bazaviy davrdagi energiya sarfi;

E_1 — takomillashtirilgan davrdagi energiya sarfi.

Mazkur koeffitsiyent energiya menejmenti tadbirlari natijasida umumiy energiya sarfining qisqarish ulushini ifodalaydi. Uning yuqori qiymati energiya boshqaruvi samaradorligining ortganligini anglatadi.

Resurs tejamkorligi darajasini aniqlash uchun quyidagi ko'rsatkichdan foydalanildi:

$$K_r = \frac{R_0 - R_1}{R_0}$$

bu yerda:

K_r — resurs tejamkorligi koeffitsiyenti;

R_0 — bazaviy davrdagi resurs sarfi;

R_1 — takomillashtirilgan davrdagi resurs sarfi.

Ushbu koeffitsiyent xomashyo, suv va boshqa ishlab chiqarish resurslaridan foydalanishda erishilgan tejamkorlik darajasini aks ettiradi. Mazkur ko'rsatkich yashil iqtisodiyotga o'tishning muhim mezonlaridan biri sifatida baholandi.

Iqtisodiy natijadorlikni tavsiflash maqsadida energiya xarajatlari bo'yicha tejalgan mablag' miqdori quyidagi formula asosida hisoblandi:

$$S = (E_0 - E_1) \times T$$

bu yerda:

S — energiya xarajatlari bo'yicha tejalgan mablag';

T — energiya resursining tarif qiymati.

Mazkur ifoda boshqaruv choralarining moliyaviy samaradorligini aniqlash imkonini beradi. Ushbu ko'rsatkich energiya menejmentining ishlab chiqarish tannarxini pasaytirishga qo'shgan hissasini baholashda qo'llanildi.

Tadqiqotda raqamli boshqaruvning umumiy natijadorlikka ta'sirini baholash maqsadida integrallashgan ko'rsatkich ham taklif etildi:

$$I_y = w_1 K_e + w_2 K_r + w_3 K_c + w_4 K_d$$

bu yerda:

I_y — yashil iqtisodiyotga o'tishning integral indeksi;

K_e — energiya tejallishi koeffitsiyenti;

K_r — resurs tejamkorligi koeffitsiyenti;

K_c — ekologik samaradorlik koeffitsiyenti;

K_d — raqamli boshqaruv darajasi koeffitsiyenti;

w_1, w_2, w_3, w_4 — vazn koeffitsiyentlari.

Mazkur ko'rsatkich modelning asosiy metodologik elementi sifatida qaraladi, chunki u energiya, resurs, ekologik va raqamli boshqaruv mezonlarini yagona baholash tizimida birlashtiradi. Natijada korxonaning yashil transformatsiya darajasi kompleks tarzda aniqlanadi.

Vazn koeffitsiyentlarini aniqlashda ko'rsatkichlarning boshqaruv tizimidagi nisbiy ahamiyati inobatga olindi. Bunda energiya samaradorligi va ekologik natijadorlikka ustuvor ahamiyat berildi, chunki ular sanoat korxonasining yashil rivojlanish darajasini belgilovchi asosiy mezonlar hisoblanadi. Raqamli boshqaruv koeffitsiyenti esa ma'lumotlarni yig'ish tezligi, monitoring qamrovi, tahliliy qayta ishlash sifati hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishning operativligi bilan tavsiflanadi.

Tadqiqotda tizimli tahlil usuli korxonadagi energiya va resurs oqimlarini o'zaro bog'liq elementlar sifatida ko'rib chiqish imkonini berdi. Qiyosiy tahlil yordamida bazaviy va takomillashtirilgan holatlar o'rtasidagi farqlar aniqlandi. Strukturaviy-funksional yondashuv esa modelning tarkibiy qismlari hamda ular o'rtasidagi o'zaro aloqalarni asoslash imkonini berdi. Shu tariqa tanlangan metodlar majmui energiya menejmenti, raqamli monitoring va yashil iqtisodiyot natijalarini yagona metodologik platformada birlashtirishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yashil marketing konsepsiyasini samarali rivojlantirish korxonalarda ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari hamda ISO 50001 energetika menejmenti tizimining o'zaro integratsiyalashgan holda qo'llanilishiga bevosita bog'liqdir. Mazkur integratsiya nafaqat energiya samaradorligini oshirish va ekologik ta'sirni kamaytirishga, balki korxonaning marketing salohiyatini rivojlantirish, brend qiymatini oshirish hamda bozor raqobatbardoshligini mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ESG tamoyillarining ekologik komponenti (Environmental) va ISO 50001 standartining energiya samaradorligini uzluksiz takomillashtirishga qaratilgan talablari o'rtasida kuchli o'zaro bog'liqlik mavjud. Korxonalarda energiya iste'molini monitoring qilish, energiya sarfini optimallashtirish va uglerod emissiyasini kamaytirish orqali ishlab chiqarishning ekologik ko'rsatkichlari yaxshilanadi. Natijada yashil marketing strategiyalarini samarali shakllantirish hamda iste'molchilarning ekologik xavfsiz mahsulotlarga bo'lgan talabini qondirish imkoniyatlari kengayadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari ESG tamoyillarining ijtimoiy (Social) va boshqaruv (Governance) yo'nalishlari korxonalarining manfaatdor tomonlar bilan o'zaro hamkorligini rivojlantirish, korporativ shaffoflikni oshirish hamda ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. Mazkur omillar korxonaning ijobiy imijini shakllantirish, iste'molchilar ishonchini mustahkamlash va uzoq muddatli marketing ustunliklariga erishish uchun qulay sharoit yaratadi.

Tadqiqot doirasida yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishga qaratilgan ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining integratsiyalashgan modeli taklif etildi (1-jadval).

1-jadval

ESG tamoyillari va ISO 50001 asosida yashil marketingni rivojlantirishning konseptual modeli²

Integratsiya elementlari	Asosiy yo'nalishlar	Marketing natijalari
Environmental (E)	Energiyani tejash, uglerod emissiyasini kamaytirish, ekologik samaradorlikni oshirish	Yashil mahsulot imiji va ekologik afzalliklarni shakllantirish
Social (S)	Ijtimoiy mas'uliyat, xodimlar xavfsizligi, manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik	Mijozlar ishonchi va sodiqligini oshirish
Governance (G)	Korporativ boshqaruv, shaffoflik, ESG hisobotlarini yuritish	Brend obro'si va investitsion jozibadorlikni kuchaytirish
ISO 50001	Energiya samaradorligi, energiya monitoringi va uzluksiz takomillashtirish	Xarajatlarni kamaytirish hamda raqobatbardoshlikni oshirish
Yashil marketing	Barqaror mahsulotlar, ekologik kommunikatsiyalar va yashil branding	Bozor ulushi hamda korxonaga qiymatini oshirish

Taklif etilgan modelga ko'ra, ESG tamoyillari va ISO 50001 standartining integratsiyasi energiya samaradorligi ko'rsatkichlari hamda marketing faoliyati o'rtasida sinergik bog'liqlikni shakllantiradi. Natijada korxonalar ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, ekologik xavflarni minimallashtirish, yashil brendni rivojlantirish hamda iste'molchilar va investorlar ishonchini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining integratsiyasi yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishning muhim omillaridan biri ekanligini tasdiqladi. Mazkur integratsiya korxonalarining barqaror rivojlanish strategiyasini takomillashtirish, xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirish hamda yashil iqtisodiyot tamoyillarini amaliyotga samarali joriy etishga xizmat qiladi. Natijada korxonalarda iqtisodiy samaradorlik, ekologik barqarorlik va marketing ustunliklari o'rtasida muvozanatni ta'minlovchi integratsiyalashgan boshqaruv tizimi shakllanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishda ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining o'zaro integratsiyasi masalalari nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu ikki yondashuvning uyg'unlashtirilishi korxonalarda nafaqat energiya samaradorligini oshirish va ekologik ta'sirni kamaytirish, balki marketing faoliyatini yangi sifat bosqichiga olib chiqishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

² Manba: mazkur konseptual model mualliflar tomonidan ishlab chiqilgan.

O'rganishlar natijasida aniqlanishicha, ISO 50001 standarti korxonalarda energiya resurslarini tizimli boshqarish, monitoring qilish va uzluksiz takomillashtirish imkonini beradi. ESG tamoyillari esa korxonalar faoliyatini ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv mezonlari asosida baholash hamda rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu ikki tizimning integratsiyasi natijasida energiya samaradorligi va ekologik barqarorlik ko'rsatkichlari korxonalarning marketing strategiyalarida muhim raqobat ustunligiga aylanadi.

Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan integratsiyalashgan model energiya, resurs, ESG va marketing ko'rsatkichlarini yagona axborot tizimida uyg'unlashtirish imkonini berishi aniqlandi. Bu esa korxonalar real vaqt rejimida boshqaruv qarorlarini qabul qilish, xarajatlarni optimallashtirish, uglerod emissiyasini kamaytirish hamda yashil brend imijini shakllantirish imkoniyatini yaratadi.

Shuningdek, yashil marketing strategiyalarini rivojlantirishda iste'molchilarning ekologik ong darajasi, mahsulotlarning energiya tejankorligi va korxonaning ESG reytingi muhim omillar sifatida namoyon bo'lishi aniqlandi. Mazkur holat korxonalarni barqaror rivojlanish tamoyillarini marketing siyosatiga yanada chuqur integratsiya qilishga undaydi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimining integratsiyasi yashil marketing konsepsiyasini rivojlantirishning samarali ilmiy-amaliy mexanizmlaridan biri ekanligini tasdiqlaydi. Mazkur yondashuv korxonalarning ekologik mas'uliyatini kuchaytirish, energiya samaradorligini oshirish, brend qiymatini mustahkamlash hamda xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Kelgusida ushbu yo'nalishda raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va katta hajmdagi ma'lumotlar (Big Data) asosida integratsiyalashgan yashil marketing tizimlarini rivojlantirish istiqbolli ilmiy-amaliy yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Korxonalarda ESG tamoyillari va ISO 50001 energetika menejmenti tizimini o'zaro integratsiyalashgan holda joriy etish maqsadga muvofiq.

Energiya samaradorligini monitoring qilish va boshqarish jarayonlarida raqamli texnologiyalar hamda IoT yechimlaridan keng foydalanish tavsiya etiladi.

Yashil marketing strategiyalarini ishlab chiqishda ekologik ko'rsatkichlar va ESG reytinglari asosiy kommunikatsion vositalardan biri sifatida qo'llanilishi lozim.

Korxonalarda uglerod emissiyasini qisqartirishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqish va ularni marketing strategiyalari bilan uyg'unlashtirish maqsadga muvofiq.

Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot tamoyillarini qo'llab-quvvatlash maqsadida ESG hisobotlarini muntazam yuritish hamda manfaatdor tomonlarga taqdim etib borish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. ISO 50004:2020. Energy Management Systems – Guidance for Implementation, Maintenance and Improvement of an ISO 50001 EnMS. Geneva: International Organization for Standardization, 2020.
2. Скобелев Д.О., Степанова М.В. Энергетический менеджмент: прочтение 2020. Руководство по управлению энергопотреблением для промышленных предприятий. – Москва, 2020. – С. 17–25.
3. Boboyev G'.G', Inatova N.A. ISO 50001 xalqaro standartini O'zbekiston energetika tizimiga integratsiya qilish // "Milliy standart" ilmiy-texnik jurnali. – 2024. – № 2. – B. 73–75.
4. Горбунова В.С., Пузина Е.Ю. Эффективность внедрения системы энергетического менеджмента в промышленных компаниях России // Transportation Systems and Technology. – 2018. – Т. 4. – № 1. – С. 119–137.
5. Конюхов В.Ю., Опарина Т.А., Ше Сон Гун. Энергоменеджмент как эффективная система энергосбережения и решение проблем её внедрения // Том 10. – № 4. – 2020. – С. 534–543.
6. Бобоев Г.Г., Инатова Н.А. Внедрение системы энергоменеджмента для повышения энергоэффективности на производственных предприятиях // Главный энергетик. – 2025. – № 2 (259). – С. 4–9.
7. Xaydarova K., Umaraliyev A. Yashil iqtisodiyot sharoitida kimyo sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish // Green Economy and Development. – 2026. – Vol. 4. – No. 3. DOI: 10.5281/zenodo.19239157.
8. Khakimova N.K., Xaydarova K.A., Aliyeva J.A., Baymukhamedova G.F., et al. Marketing Research Management in the Digital Economy // Confrencea. – 2026. – Vol. 6. – No. 6.
9. Xaydarova K., et al. Differensiyalangan marketing strategiyasining mohiyati va uning samaradorligi // Advanced Economics and Pedagogical Technologies. – 2025. – Vol. 2. – No. 3. – P. 49–54. DOI: 10.60078/3060-4842-2025-vol2-iss3-pp49-54.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>